

อรอุมา ช่วยเรื่อง : การบริจาคโลหิตและปัจจัยที่ส่งเสริมการบริจาคโลหิตของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546 (BLOOD DONATION AND SUPPORTING FACTORS AMONG SECONDARY SCHOOL AND VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK METROPOLITAN AREA, ACADEMIC YEAR 2003) อ. ที่ปรึกษา : รศ. นพ. อองอาจ วิพุธศิริ, อ. ที่ปรึกษาร่วม: ผ.ศ. สมรัตน์ เลิศมหาฤทธิ์, 184 หน้า. ISBN 974-17-4972-4

ความเป็นมา ปัจจุบันปริมาณโลหิตบริจาคที่ปลอดภัยยังไม่เพียงพอกับความต้องการใช้โลหิตขั้นต่ำของประเทศ การจัดหาผู้บริจาคโลหิตที่ปลอดภัยอย่างต่อเนื่องจึงจำเป็น และนักเรียนจัดเป็นกลุ่มที่มีอัตราการคิดซื้อในโลหิตค่อนข้างต่ำและสามารถบริจาคได้นาน แต่ทว่าอัตราการบริจาคโลหิตในกลุ่มนี้กลับลดลงทุกปี ดังนั้นปัจจัยอะไรบางอย่างที่มีผลต่อการบริจาคโลหิตของประชากรกลุ่มนี้จึงน่าที่จะทำการศึกษา

วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาอัตราการบริจาคโลหิต และปัจจัยที่ส่งเสริมการบริจาคโลหิตในกลุ่มนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอาชีวศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ภาครัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2546

รูปแบบการวิจัย เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา ณ จุดเวลาใด เวลาหนึ่ง

ประชากรตัวอย่าง นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายและระดับอาชีวศึกษาจำนวน 1,605 คน จาก 9 โรงเรียน โดยวิธีการสุ่มจากโรงเรียนทั้งหมด 136 โรงเรียน (จำนวน 130,726 คน)

เครื่องมือวิจัย เป็นแบบสอบถามชนิดตอบเอง ซึ่งผ่านการทดสอบแล้ว

การรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ 2547 มีผู้ตอบกลับ 1,469 คน จากทั้งหมด 1,605 คน (91.53%)

สถิติที่ใช้ Chi – square test

ผลการศึกษา นักเรียนส่วนใหญ่มีอายุตั้งแต่ 17 ปี ขึ้นไป 58.9% สัดส่วน ชาย:หญิง เท่ากับ 1.2:1 มีน้ำหนักตัว 45 กก. ขึ้นไป 86.8% ไม่มีโรคประจำตัว 86.7% จากข้อมูลข้างต้นพบว่า มีนักเรียนอยู่ในเกณฑ์ที่บริจาคโลหิตได้ 42.6% อัตราการบริจาคโลหิตของนักเรียนโดยรวม 9.2% แต่พบว่าอัตราการบริจาคโลหิตของนักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่ ปัจจุบันยังเข้าร่วมโครงการ เคยเข้าร่วมแต่หยุด และกลุ่มที่ไม่เคย มีอัตราแตกต่างกันค่อนข้างชัดเจน (17.7%, 5.5%, 4.0% ตามลำดับ) เหตุผลในการบริจาคโลหิตครั้งแรก คือเพื่อช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ (85.2%) แรงผลักดันในการบริจาค 3 อันดับแรก คือเพื่อน ครู และคนในครอบครัว (25.9%, 20.0%, 17.0% ตามลำดับ) เวลาบริจาคจะไม่กับเพื่อนถึง 74.8% เหตุผลสำคัญที่ไม่เคยบริจาคโลหิตเพราะ กลัวเข็ม/กลัวเจ็บ 46.2% แต่ในอนาคตนักเรียนกลุ่มนี้ตั้งใจจะบริจาคโลหิต 54.8% นักเรียนราวครึ่งหนึ่ง ยังมีความรู้เรื่องของโลหิตน้อย ทั้งเรื่องทั่วไป เกณฑ์ผู้บริจาคโลหิต และสถานที่รับบริจาคโลหิต (42.9%, 64.1%, 48.9% ตามลำดับ) นักเรียนในกลุ่มโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการบริจาคโลหิตในปัจจุบัน มีความรู้สูงกว่า กลุ่มที่เคยแต่หยุดเข้าร่วมและไม่เคยเข้าร่วมโครงการ ในด้านทัศนคติของนักเรียนที่เคย ส่วนใหญ่ให้คะแนนระดับสูงในกิจกรรมส่งเสริมการบริจาคโลหิต 3 อันดับแรก ได้แก่ มีหน่วยรับบริจาคเคลื่อนที่ ครูเป็นแบบอย่าง และผู้บริหารสนับสนุนกิจกรรม (73%, 65%, 61.8% ตามลำดับ) จากการศึกษาพบว่าพฤติกรรมเคยบริจาคโลหิตหรือไม่เคย มีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) จากปัจจัยต่อไปนี้ สังกัดโรงเรียน โรงเรียนเข้าร่วมโครงการฯ ครู เพื่อนสนิท คนในครอบครัวเคยบริจาค ความรู้ และการประชาสัมพันธ์

สรุป ปัจจัยที่ส่งเสริมการบริจาคโลหิตที่สำคัญทั้งส่วนบุคคลคือ ครู เพื่อนสนิท คนในครอบครัว และการเข้าร่วมโครงการ การบริจาคโลหิตของโรงเรียนอย่างต่อเนื่อง มีอิทธิพลและแรงผลักดันอย่างมากต่ออัตราการบริจาคโลหิตของนักเรียน การให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ และการสนับสนุนให้โรงเรียนเข้าร่วมกิจกรรม จะพัฒนาให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการบริจาคโลหิต รู้จักเสียสละ กล้าหาญ ดูแลสุขภาพให้เหมาะกับการบริจาคโลหิตที่ปลอดภัย ส่งผลต่อคุณภาพชีวิตของนักเรียนเองและผู้อื่น ซึ่งควรจะมีการส่งเสริมในทุกโรงเรียน

KEY WORD: BLOOD DONATION / SUPPORTING FACTORS OF BLOOD DONATION / STUDENTS

ONUMA CHUAYRUANG: BLOOD DONATION AND SUPPORTING FACTORS AMONG SECONDARY SCHOOL AND VOCATIONAL SCHOOL STUDENTS IN BANGKOK METROPOLITAN AREA, ACADEMIC YEAR 2003. THESIS ADVISOR: ASSOC. PROF. ONG-ARJ VIPUTSIRI, MD, Dr.P.H. THESIS CO-ADVISOR: ASST. PROF. SOMRAT LERTMAHARIT, M. Med.Stat. 184 pp. ISBN 974-17-4972-4.

Background: At present, adequate and safety national blood supply is still under the minimum demand. Therefore, effective blood donor recruitment strategy is necessary to continuously recruit low risk blood donors. Student groups are among the lower risk of blood transfusion-transmitted infections, however blood donation rate in this group decline every year. This study is to determine promoting factors in relating to blood donation rate.

Objective: To study the blood donation rate and supporting factors of blood donation among secondary and vocational school students in Bangkok Metropolitan Area in academic year 2003.

Research Design: Cross-Sectional Descriptive Study.

Participants: 1,605 students from 9 randomly schools of the secondary and vocational school in Bangkok Metropolitan Area (total 136 schools with 130,726 students). The return rate was 91.53% (1,469 students).

Data Collection: The Self-administered survey was conducted during February 2004.

Statistical Method: Chi – square test.

Result: The results showed that the majority of student respondents were 17 years and older 58.9%, with male and female ratio 1.2:1, weight 45.0 Kg. up 86.8%, and 86.7% self-reported without any disease. There were 42.6% of students fulfill the national criteria for being blood donors. The result showed overall blood donation rate of the student respondents was 9.2% with specific student donation rates as 17.7%, 5.5%, 4.0% in currently participating schools, ever participated schools, and never participated schools, respectively. The main reason of donating blood was life saving 85.2%. The top-3 influencers for first time donation were close friends, teachers and family members (25.9%, 20.0%, 17.0% respectively), and usually go donating with friends 74.8%. For those non-donor students stated because of fear of needle/pain 46.2%, but 54.8% might donate in the future. Around half of the students were inadequate of general knowledge regarding blood and blood donation, qualifications of blood donor, and place for donation (42.9%, 64.1%, 48.9% respectively). The student donors in currently participating schools had knowledge higher than ever-participated and never participated groups. In terms of attitudes on important of listed blood donation activities in school, top-3 ranking by the donor students were having mobile service, teachers as role model, and the director of school support the program (73.0%, 65.0%, 61.8% respectively). Further analysis in comparison between donor and non-donor students revealed statistically significant differences ($p < 0.05$) with the factors as follows: participation of schools in blood donation program, teachers, friends, family members, blood knowledge, and public relation.

Conclusion: The findings of this study regarding influence and reinforcement factors in promoting student blood donation program in schools. Pre-donation education and strategic schools involvement are crucial steps to recruit more regular student blood donors. More blood knowledge, more student donors might gain more leaders and better quality of life of students.